Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan verojaosto

Asiantuntijapyyntönne 1.10.2024, HE 141/2024 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b ja 22 a §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan kymmenen prosentin suuruisen alennetun arvonlisäverokannan soveltamisalaan kuuluvien hyödykkeiden siirtämistä 14 prosentin suuruisen alennetun verokannan soveltamisalaan. Muutos ei koskisi sanoma- ja aikakauslehtiä.

Suomen Yrittäjät esittää lausuntonaan seuraavaa:

Hallituksen esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan ja on osa julkisen talouden sopeuttamistoimia. Suomen Yrittäjät pitää sopeuttamistoimia välttämättöminä velkaantumisen paisumisen estämiseksi, ja työn ja yrittämisen verotuksen kiristämiseen verrattuna välillisen verotuksen kiristäminen on työllisyyden ja kasvun kannalta lähtökohtaisesti vähemmän haitallista. Vaikka arvonlisävero on välillinen vero, joka on tarkoitus vyöryttää hintoihin loppuasiakkaan maksettavaksi, käytännössä veronkorotuksen ohjaaminen hintoihin voi kuitenkin erityisesti pienimmillä yrityksillä olla vain rajallisesti mahdollista. Mikäli veronkorotuksen vyöryttäminen hintoihin ei ole mahdollista, muutos pienentää yrityksen katetta, mikä on erityisen ongelmallista yksinyrittäjille ja muille pienille, tyypillisesti työvoimavaltaisille yrityksille sekä kuluttajille myyville yrityksille.

Esityksen vaikutusten osalta tulisi ottaa huomioon yrityksiä koskevien säädösmuutosten yhteisvaikutukset niin verolainsäädännön kuin muunkin sääntelyn osalta. Arvonlisäverotuksessa yleisen verokannan nousu 1.9.2024 voimistaa alarajahuojennuksen poistamisesta 1.1.2025 alkaen aiheutuvaa verorasituksen kasvua, vaikka vähäisen toiminnan rajan nosto veronkiristystä hieman pehmentää. Muutokset myös kohdistuvat laajalti samaan yrittäjäjoukkoon, jota viime vuosina ovat koetelleet niin korona, taantuma, inflaation kiihtyminen kuin YEL-maksujen korotukset. Alennettuja kantoja koskeva muutos on omiaan vaikeuttamaan monen yrityksen toimintaedellytyksiä entisestään.

Siltä osin kuin ehdotetut muutokset siirtyvät kuluttajahintoihin, ne voivat vähentää korotuksen piirissä olevien hyödykkeiden kysyntää ja heikentää yritysten tuotantoa. Kuluttajien ostovoiman pienenemisellä on kielteisiä vaikutuksia yritystoimintaan, ja on syytä ottaa huomioon, että talouskasvuodotukset nojaavat pitkälti kotitalouksien kulutuksen kasvuun. Alennetun verokannan piirissä on paljon hyödykkeitä, joita moni kotitalous kulutusmahdollisuuksien niukentuessa varsin todennäköisesti jättää hankkimatta tai vähintään supistaa kulutusta väliaikaisesti. Ehdotetut muutokset koskevat muun muassa lääkkeitä, kulttuuria, taidetta, kirjoja, liikuntatoimijoita, majoituspalveluja ja henkilökuljetuksia, joten säädösmuutos heijastuu laajasti erityyppisiin, usein suhdanneherkällä toimialalla toimiviin yrityksiin ja yritysekosysteemeihin.

Arvonlisäverojärjestelmän kokonaisuuden kannalta tarkasteltuna voidaan todeta, että yleisen verokannan nosto 1.9.2024 kasvatti yleisen ja alennettujen verokantojen välistä eroa, mikä voi vaikuttaa taloudelliseen tehokkuuteen ja yritysten väliseen kilpailuasetelmaan. Toisaalta lausuttavana oleva esitys pienentäisi viitattua eroa, mitä taloustieteellisessä katsannossa voidaan pitää lähtökohtaisesti perusteltuna siltä osin kuin muutokset parantaisivat taloudellista tehokkuutta.

Verokantamuutokset aiheuttavat yrityksille hallinnollisia kustannuksia ja edellyttävät tieto-, kirjanpito- ja hintajärjestelmien päivittämistä. Yleisen verokannan 1.9.2024 voimaan tulleen korotuksen jälkeen yrityksille aiheutuu hyvin lyhyellä aikavälillä jälleen lisää hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Lisäksi toimialakohtaisesti lisätyötä aiheuttaa kevään kehysriihessä sovittu makeisiin ja suklaaseen sovellettavan verokannan korottaminen 1.6.2025, mikäli hanke EU-oikeudellisista ongelmista huolimatta toteutuu.

Vaikutusarviossa todetaan (s. 19): ”*Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia hyvinvointiin ja terveyteen. Muutoksiin terveyden tasossa vaikuttavat monet tekijät, eikä esityksessä kuvattujen välillisten vaikutuskanavien osuutta mahdollisissa terveyden muutoksissa ole mahdollista arvioida täsmällisesti. Niiden arvioidaan kuitenkin olevan vähäisiä.”*

Esimerkiksi liikunnalla ja kulttuurilla on tunnetusti vaikutuksia hyvinvointiin sekä ihmisten kokonaisvaltaiseen terveyteen, vaikka ehdotettujen muutosten vaikutusta epäilemättä voi olla vaikea mitata.

Lääkkeiden osalta vaikutusarviossa todetaan (s. 19) esityksellä voivan lähtökohtaisesti olla haitallisia välillisiä vaikutuksia terveyteen, jos kuluttajan ei ole mahdollista esimerkiksi muuta kulutusta sopeuttamalla ostaa tarvitsemaansa määrää lääkkeitä uudella hinnalla. Edelleen esityksessä todetaan, että Kansaneläkelaitos kuitenkin korvaa reseptillä määrättyjen lääkkeiden

kustannuksia alkuvastuun ylittävältä osalta, miltä osin kuluttaja ei siten kanna kustannusta lääkkeiden hinnannoususta.

Tältä osin on syytä ottaa huomioon, että lääkekuluista suoriutuminen yleisesti voi vaikeutua erityisesti niukkatuloisissa talouksissa ja erityisesti, jos lääke ei kuulu Kela-korvattavuuden piiriin. On syytä korostaa, että lääkkeet ovat välttämättömyyshyödykkeitä. Esityksestä käy ilmi (s. 15), että suunniteltu lääkkeiden alkuomavastuun korottaminen yhdistettynä lääkkeiden arvonlisäverokannan korotukseen jättää alkuomavastuun alle 202 000 henkilöä lisää nykytilanteeseen verrattuna. Ilman arvonlisäverokannan korotusta vastaava luku olisi 226 000 henkilöä

Vaikutusten osalta tulisi lisäksi ottaa huomioon, että alv-korotuksen siirtyessä täysimääräisesti hintoihin, eräiden hyödykkeiden osalta julkisen sektorin kustannukset kasvavat. Esimerkiksi kunnat ja valtion toimijat rahoittavat joukkoliikennettä muun muassa matkakustannusten korvausten kautta, ja koulumatkatuen ja koululaislippujen kustannusten noususta aiheutuva rahoitustarve julkisista varoista kasvaa veromuutoksen myötä. Kunnat ja valtion toimijat rahoittavat joukkoliikennettä myös muun muassa ostoliikenteen kautta rahoituksen ollessa osa linja-autoyritysten arvonlisäverollista liikevaihtoa. Verokannan korottaminen nostaa käytännössä siten myös ostetun joukkoliikenteen kustannuksia. Esityksessä viitatusti (s. 18) yksityisautoilun kysynnän mahdollisesti lisääntyessä säädösmuutos aiheuttaisi myös haitallisia vaikutuksia ympäristölle.

Suomen Yrittäjät

Laura Kurki
veroasiantuntija